

М. Ө. Құлымбетова, А.З.Абусева, А. А. Жиенбекова*
магистрант, М.Әуезов атындағы ОҚУ, Шымкент, Қазақстан
магистр, аға оқытушы, М.Әуезов атындағы ОҚУ, Шымкент, Қазақстан
философия ғылымдарының кандидаты, доцент, М.Әуезов атындағы ОҚУ, Шымкент,
Қазақстан

***Корреспондент авторы:** ainur7105@mail.ru

ЭТНОПЛАСТИКА ӘЛЕМДІК МӘДЕНИ КЕҢІСТІКТЕ ҚАЗАҚСТАНДЫҚ БРЕНДТІ ҚҰРУ РЕСУРСЫ РЕТІНДЕ

Түйін

Мақалада этнопластика әлемдік мәдени кеңістікте Қазақстанның ұлттық брендін қалыптастырудағы негізгі мәдени ресурс ретінде қарастырылады. Энопластика этникалық рәміздер мен рәсімдерге негізделген қозғалыстар жүйесі ретінде анықталады. Олар қазақ халқының дүниетанымын, болмысын көрсетеді. Мақалада оның маңыздылығы дәстүрді сақтаумен шектелмейді. Ол креативті сала, мәдени дипломатия және заманауи өнер үшін құрал ретінде қызмет етеді. Автор этнопластиканың дамуының тарихи-мәдени алғышарттарын, оның салт-дәстүрлік тәжірибеден сахналық түрлеріне айналуын, сондай-ақ, балет спектакльдері мен заманауи биге ықпалдасуын қарастырады. Энопластиканы цифрландыруға және оны VR/AR, халықаралық фестивальдер сияқты жаңа пішіндерінде пайдалануға ерекше көңіл бөлінді. Қазіргі заманғы мәдени тәжірибеге бейімделу кезінде түпнұсқалықты сақтаудың маңыздылығы атап өтіледі. Энопластика дәстүр мен инновацияны үйлестіре отырып, әлемдік аренада еліміздің имиджін нығайта отырып, Қазақстанның мәдени брендинің құралдарының біріне айналуы мүмкін деген қорытынды жасалды.

Кілттік сөздер: этнопластика, мәдени мұра, ұлттық бренд, креативті сала, мәдени дипломатия.

Кіріспе

Жаһандану жағдайында әрбір мемлекет өзінің жаһандық кеңістіктегі орнын нығайта түсетін бірегей мәдени брендті қалыптастыруға ұмтылады. Материалдық емес бай мұрасы бар Қазақстан этнопластиканың шетелде ұлттық мәдениетті ілгерілетудің негізгі құралдарының біріне айналуы үшін елеулі әлеуетке ие. Энопластика табиғат нышандарына, көшпелі тұрмыс пен салт-дәстүрге негізделген дәстүрлі пластикалық қозғалыстар жүйесі ретінде қазақ халқының дүниетанымы мен болмысын көрсетеді [1, 3]. Дегенмен, оның мәдени брендингте қолданылуы әлі де эпизодтық. Үндістанның, Қытайдың және Грузияның халықаралық тәжірибесі ұлттық би түрлері мәдени дипломатияның және мемлекеттің оң имиджін қалыптастырудың тиімді құралы бола алатынын көрсетеді [6]. Бұл жұмыстың мақсаты – Қазақстанның мәдени брендін қалыптастырудағы этнопластиканың рөлін қарастыру, оның дамуы мен қазіргі мәдени тәжірибеге интеграциялану перспективаларын талдау.

Теориялық талдау

Энопластиканың терең тарихи және мәдени тамыры бар. Оның бастауы қазақ халқының тұрмыс-тіршілігімен ілескен салт-сана, әдет-ғұрыптардан бастау алады. Жануарларға еліктейтін қимыл-қозғалыстар, қолдар мен денелердің пластикасы, күнделікті қимылдар адамның табиғатпен, қоғаммен байланысын көрсетті [1]. Кеңестік кезеңде этнопластика сахнаға лайықталып, оның сақталуына ықпал еткенімен, сонымен қатар стильдендірілген [8]. Байжанова этникалық символизмді алып жүретін дененің пластикасы екенін және ұлттық хореографияның ең маңызды бөлігі екенін атап көрсетеді [1]. Әбілқасимова Қазақстанның хореографиялық өнері дәстүр мен қазіргі заманның өзара байланысын бейнелейтінін, мұнда этнопластика байланыстырушы элемент рөлін атқаратынын атап өтеді [2]. Сейтметова этнопластиканы

дәстүрді бұзбай жаңашылдыққа жол ашатын тәжірибе алаңы ретінде қарастырады [4]. Халықаралық зерттеулер, соның ішінде ЮНЕСКО, этнопластиканы мәдениетаралық диалог үшін маңызды материалдық емес мұраның элементі ретінде анықтайды [3]. Каеплер этникалық бидің мәдени мұраның бір бөлігі екенін және жаһандық кеңістікте коммуникация құралы рөлін атқара алатынын атап көрсетеді [5]. Най мәдени формаларды халықаралық қатынастарға әсер ететін «жұмсақ күш» ұғымымен байланыстырады [6]. Смит ұлттық бірегейліктің мәдени өкілдікпен және сырттан таралатын рәміздермен тікелей байланысты екенін көрсетеді [7].

Тәжірибелік бөлім

Этнопластиканың Қазақстанның мәдени брендин қалыптастырудағы рөлін талдау үшін жетекші ұлттық ансамбльдер мен балет труппаларының қойылымдары қарастырылды. «Салтанат» ансамблі мен «Гүлдер» ансамблі сахнаға лайықталған шеңбер композициялары, символдық қимылдар мен күнделікті қимыл-қозғалыстарды қамтитын қойылымдарында этнопластика элементтерін пайдаланады [1]. «Қозы Көрпеш – Баян сұлу» және «Махаббат туралы аңыз» балеттерінде классикалық балет техникасы мен қазақ этнопластикасының синтезі ерекше көркем тіл тудырған [2]. Заманауи тәжірибеде этнопластика элементтері заманауи би жобаларында белсенді түрде қолданылады, мұнда ритуалдық формалар орындаушылық өнердің тәжірибелік әдістерімен біріктіріледі [4]. Салыстыру үшін халықаралық мысалдар қарастырылды: үнді классикалық билері (Бхаратанатям), қытай пластикалық дәстүрі және мәдени брендинг жүйесіне сәтті кіріктірілген және мәдени дипломатияда белсенді қолданылатын грузин ұлттық биі [5].

Нәтижелер мен талдау

Зерттеу нәтижелері этнопластика Қазақстанның мәдени брендингі контекстінде негізгі үш функцияны атқаратынын көрсетті. Біріншіден, мәдени және сәйкестендіру: ол қазақ мәдениетінің нышандары мен құндылықтарын сақтайды және көрсетеді [7]. Екіншіден, шығармашылық және инновациялық: этнопластика фильмдерге, музыкалық бейнелерге, цифрлық жобаларға және заманауи биге біріктірілген [3, 4]. Үшіншіден, дипломатиялық: «жұмсақ күш» құралына айналып, халықаралық фестивальдар мен мәдени жобаларда қолданылады [6]. Соған қарамастан проблемалар да анықталды: этнопластиканы танымал етудің бірыңғай стратегиясының жоқтығы, цифрлық мұрағаттардың нашар дамуы, мемлекеттік қаржыландырудың шектеулілігі [3]. Ансамбльдер мен балеттік ұжымдардың тәжірибесі шетелдік аудиториялардың этникалық формаларға тұрақты қызығушылық танытатынын, әсіресе олар шынайы және заманауи форматтарға бейімделген жағдайда көрсететінін көрсетеді [5]. Сонымен қатар, білім беру бағдарламалары мен халықаралық шеберлік сыныптары этнопластиканы жаһандық деңгейде таратуға қабілетті мамандарды дайындауға көмектеседі [9].

Қорытындылар

Этнопластика Қазақстанның материалдық емес мұрасының маңызды бөлігі және мәдени брендингінің маңызды құралы болып табылады. Оның дамуы шынайылық пен символдық байлықты сақтай отырып, ғұрыптық формалардан сахналық қойылымдарға өтті. Ол үш функцияны орындайды: мәдени сәйкестендіру, шығармашылық инновация және дипломатиялық. Халықаралық тәжірибе этнопластиканы мәдени дипломатияға сәтті кіріктіруге болатынын көрсетеді. Этнопластиканы кинода, виртуалды және толықтырылған шындықта, заманауи биде пайдалану жаңа перспективалар ашады. 6) Негізгі проблемалар кешенді стратегияның жоқтығы, цифрландырудың әлсіздігі, қолдаудың жоқтығы болып қала береді. Білім беру бағдарламалары мен халықаралық ынтымақтастық жаңа мамандарды дайындаудың кілті болып табылады. Дәстүрді сақтау мен инновацияларды енгізу арасындағы теңгерім Қазақстанның әлемдік мәдени кеңістіктегі тұрақты ұстанымын қамтамасыз етеді. Тәжірибе көрсеткендей, биді мәдени дипломатияның құралы ретінде пайдалану ұлттық брендті ілгерілетуге көмектеседі, бұл заманауи зерттеулермен расталады [10].

Белгілер

Этнопластика – этникалық рәміздер мен рәсімдерге негізделген дәстүрлі қозғалыстар жүйесі.

Мәдени брендинг – мәдени тәжірибелер мен рәміздер арқылы елді ілгерілету стратегиясы. Жұмсақ күш – бұл құндылықтар мен дәстүрлердің тартымдылығына негізделген мәдени ықпал және дипломатия.

Әдебиеттер тізімі

1. Байжанова, А. Қазақтың халық биі: дәстүр және қазіргі заман. – Алматы: Қазақ университеті, 2019, 215 б.
2. Әбілқасымов, Г. Қазақстанның хореографиялық өнері: бастаудан қазіргі заманға дейін. – Астана: Фолиант, 2021, 240 б.
3. UNESCO. Intangible Cultural Heritage: Traditional Music and Dance of Central Asia. – Paris: UNESCO Publishing, 2020, 180 p.
4. Сейтметова, А. Қазіргі сахна тәжірибесіндегі этнопластикалық // Өнер жаршысы. - 2022. - № 3. 45-57 б.
5. Kaeppler, A. Dance and the Concept of Cultural Heritage // Yearbook for Traditional Music. – 2007. – Vol. 39, P. 109–124.
6. Nye, J. Soft Power: The Means to Success in World Politics. – New York: Public Affairs, 2004. – 208 p.
7. Smith, A. National Identity and Cultural Representation. – Oxford: Oxford University Press, 2010, 276 p.
8. Ахметова, Р. Қазақ биінің тарихы мен теориясы. – Алматы: Өнер, 2018, 200 б.
9. Джумакова, Ш. Қазақстанның халықтық дәстүрлері мен орындаушылық өнері // Орталық Азия мәдениеті мен өнері. – 2020, № 4, 33–41 б.
10. Khan, S. Cultural Diplomacy and National Branding through Dance // Journal of Cultural Studies. 2019, Vol. 12(2), P. 55–68.

М. О. Кулымбетова, А. З. Абусева, А. А. Жиенбекова*

магистрант, ЮКУ имени М. Ауезова, Шымкент, Казахстан

магистр, старший преподаватель, ЮКУ имени М. Ауезова, Шымкент, Казахстан

философия ғылымдарының кандидаты, доцент, ЮКУ, Шымкент, Казахстан

*Автор для корреспонденции: ainur7105@mail.ru

ЭТНОПЛАСТИКА КАК РЕСУРС СОЗДАНИЯ КАЗАХСТАНСКОГО БРЕНДА В МИРОВОМ КУЛЬТУРНОМ ПРОСТРАНСТВЕ

Аннотация

В статье были рассмотрены этнопластика как ключевой культурный ресурс в формировании национального бренда Казахстана в мировом культурном пространстве. Этнопластика определяется как система движений, которые основаны на этнической символике и обрядах. Они отражают мировоззрение и идентичность казахского народа. В статье подчеркнута её значение, которая выходит за рамки сохранения традиций. Она служит инструментом креативной индустрии, культурной дипломатии и современного искусства. Автором рассмотрены историко-культурные предпосылки развития этнопластики, её трансформация от ритуально-обрядовых практик к сценическим формам, а также интеграция в балетные постановки и contemporary dance. Было уделено особое внимание цифровизации этнопластики и её применению в новых форматах, таких как VR/AR, международные фестивали. Отмечается важность сохранения аутентичности при адаптации к современным культурным практикам. Сделан вывод, что этнопластика способна стать одним из инструментов культурного брендинга Казахстана, соединяя традицию и инновацию и укрепляя имидж страны на мировой арене.

Ключевые слова: этнопластика, культурное наследие, национальный бренд, креативная отрасль, культурная дипломатия.

M. U. Kulumbetova, A. Z. Abusseva, A.A. Zhiyenbekova*

Master's student, M.Auezov, Shymkent, Kazakhstan

Master, Senior Lecturer, M.Auezov, Shymkent, Kazakhstan

candidate of philosophical sciences, Associate Professor M. Auezov, Shymkent, Kazakhstan

***Corresponding author** ainur7105@mail.ru

ETHNOPLASTY AS A RESOURCE FOR CREATING A KAZAKHSTAN BRAND IN THE WORLD CULTURAL SPACE

Abstract

The article examines ethnoplastics as a key cultural resource in the formation of the national brand of Kazakhstan in the global cultural space. Ethnoplastics is defined as a system of movements based on ethnic symbols and rituals. They reflect the worldview and identity of the Kazakh people. The article emphasizes its importance, which goes beyond the preservation of traditions. It serves as a tool for the creative industry, cultural diplomacy and contemporary art. The author examines the historical and cultural prerequisites for the development of ethnoplastics, its transformation from ritual and ceremonial practices to stage forms, as well as integration into ballet performances and contemporary dance. Particular attention was paid to the digitalization of ethnoplastics and its use in new formats, such as VR / AR, international festivals. The importance of maintaining authenticity when adapting to modern cultural practices is noted. It is concluded that ethnoplastics can become one of the tools of cultural branding of Kazakhstan, combining tradition and innovation and strengthening the country's image on the world stage.

Keywords: ethnoplasty, cultural heritage, national brand, creative industry, cultural diplomacy.

Қатынасхаттар үшін жауапты автор туралы ақпарат:

Жиенбекова А. А. 87019121818,

e-mail: ainur7105@mail.ru

Information about the author responsible for contacts:

A.A.Zhiyenbekova 87019121818,

e-mail: ainur7105@mail.ru

Информация об авторе, ответственном за сообщения:

Жиенбекова А. А. 87019121818,

e-mail: ainur7105@mail.ru